

c) La planificació lingüística

LES IDEOLOGIES LINGÜÍSTIQUES: UNA VISIÓ GENERAL D'UN CAMP DES DE L'ANTROPOLOGIA LINGÜÍSTICA¹

Kathryn A. WOOLARD
Catedràtica d'antropologia
Universitat de Califòrnia, San Diego

The abstract can be found at the end of the article.
Resumen al final del artículo.

IDEOLOGIES SOBRE LA DIVERSITAT LINGÜÍSTICA

En respondre al repte de la gestió de la diversitat lingüística a l'Estat espanyol, s'ha argumentat que la lluita ideològica per la legitimitat de determinades visions del món lingüístic ha de ser explicada per poder-hi intervenir (vegeu, per exemple, Boix-Fuster, 2008). Durant la dècada passada, l'antropologia lingüística ha enfocat bona part de la seva recerca sobre les ideologies de la llengua. Amb aquest terme volem assenyalar «sistemes culturals d'idees sobre relacions socials i lingüístiques, juntament amb el seu carregament d'interessos morals i polítics» (Irvine, 1989: 255; vegeu també Woolard, 1998). Basant-me en una visió força general d'aquest camp d'estudi de la ideologia lingüística, i també en en la meua recerca a Catalunya des del 1979, proposaré en aquest article algunes qüestions que espero que siguin útilment provocatives en els temps actuals a Catalunya.

Què és el que autoritza una llengua als ulls i a les orelles dels membres de la comunitat? Quan dic “autoritza”, no parlo de la legitimitat institu-

1. Article basat en una ponència presentada al col·loqui «Els discursos sobre la reformulació de l'Estat: el pluralisme lingüístic», Barcelona, 13 de desembre del 2004. Altres versions d'aquest treball es van presentar als col·loquis sobre «El español como ideología en la era de la globalización», al Centro Juan Carlos de España, New York University, l'abril del 2005, i al col·loqui sobre «Políticas de regulación del plurilingüismo», a l'Ibero-Americanas Institut, Berlín, juny del 2005. El treball s'ha beneficiat de la discussió en tots aquests col·loquis. Agraïxo als organitzadors que m'hagin animat a pensar en aquestes qüestions i a Míriam Arboix per ajudar a la preparació de la versió catalana.

cional o política. Em refereixo a l'autoritat lingüística que permet que els locutors guanyin i convencin una audiència. Quan mirem en conjunt els estudis sobre ideologia lingüística, podem distingir dues ideologies que normalment sostenen l'autoritat lingüística al món modern de l'Oest. Em refereixo als sistemes ideològics que hem descrit com l'*Anonimat*, i l'*Autenticitat* (Gal i Woolard, 2001). Cadascun d'aquests naturalitza una equivalència entre una forma de llengua i un estat social, però les relacions que naturalitzen són molt diferents.

Anonimat: la visió des d'enlloc

Comencem amb l'*anonimat*, que és un fonament ideològic de l'autoritat política del públic modern (Habermas, 1989). En les societats modernes occidentals, el "públic" suposadament inclou tothom, però no com a individus, sinó més aviat com una abstracció. El públic és concebut com una veu general o comuna, que deixa a part les característiques interessades i privades de cada persona (Gal i Woolard, 2001: 6). D'aquesta manera, les arrels socials del públic es representen ideològicament com a absents o bé transcendides. Aquest públic incorpori i desinteressat assoleix, suposadament, una superior "objectivitat lliure de perspectiva" que s'ha anomenat "una visió des d'enlloc" (Nagel, 1986). La visió que domina en l'esfera pública es representa com a socialment neutra, universalment disponible, com una veritat natural i objectiva, no dependent de persones particulars. Anònima, doncs.

Les llengües hegemòniques en l'esfera pública moderna sovint basen la seva autoritat lingüística en aquesta mateixa concepció d'*anonimat*. Idealment, el ciutadà desinteressat que participa en el discurs públic parla amb una "veu des d'enlloc". Aquest parlant com a ciutadà no solament se suposa que és l'home comú (*an Everyman*); ell (o més difícilment, ella) també se suposa que *sona* com l'home comú, usant una llengua pública estàndard i comuna. En aquest estàndard públic, no hi sentim els interessos d'un grup social històricament específic. Més aviat, la llengua estàndard es considera una finestra transparent a una ment racional desinteressada (Silverstein, 1987; Woolard, 1989). Dins una ideologia de l'anonimat, l'autoritat lingüística d'una llengua estàndard comuna no és localitzada, sinó desarrelada i universalista. D'acord amb aquest raonament, les llengües públiques poden representar tothom i ser usades igualment per tothom, precisament perquè no pertanyen a ningú en particular. Les llengües públiques es posicionen com a universalment obertes i disponibles per a tothom. Només cal que siguem

prou bons i prou espavilats per a aprofitar-les (Silverstein, 1987). (Si us plau, recordeu que aquí parlo d'ideologies més que no pas de realitats objectives.)

Els estudis sociolingüístics han mostrat com la ideologia de l'anonimat ha permès consolidar l'hegemonia d'algunes llengües dominants. Quan dic *hegemonia*, vull dir que aquestes llengües aconseguixen el que el teòric cultural Raymond Williams va anomenar *la saturació de la consciència* (Williams, 1977). Aquesta saturació permet que les llengües naturalitzin la seva posició de domini, situant-la més enllà de qualsevol qüestionament.

Per exemple, el sociòleg Joshua Fishman va argumentar que el tradicional poder assimilador de l'anglès a la societat americana és degut al fet que aquesta llengua va ser vista com a no ètnica en essència. Fishman escriu: «El nacionalisme americà era principalment no ètnic o supraètnic [...] no xocava òbviament amb els valors ètnics de l'immigrant, ni n'exigia la traïció» (Fishman, 1965: 149). I conclou: «Així com no hi ha gaire fonament ètnic en el nacionalisme americà, tampoc no hi ha una consciència lingüística especial en l'ús de l'anglès» (Fishman, 1966: 29-30). Fishman argumenta que aquesta ideologia no particularista de la llengua va promoure l'acceptació de l'anglès com la llengua aparentment neutra que permet una mobilitat social ascendent.

En alguns casos, com ara l'euskara batua, l'indonesi bahasa o el neomelanesià de la Papua Nova Guínea, els planificadors lingüístics han escollit formes anivellades, koinés o llengües auxiliars com a base per a l'estandardització. D'aquesta manera s'intenta construir una forma lingüística que no es pugui identificar amb cap grup específic de parlants. Però, generalment, el projecte de crear anonimat lingüístic comporta enginyeria ideològica més que no pas lingüística. Va ser així en el cas del desenvolupament de la unitat lingüística de l'hongarès al segle XIX, tal com el descriu Susan Gal (Gal, 2001). Molts dels lingüistes i dels activistes involucrats en la creació de l'hongarès modern no eren parlants nadius d'aquesta llengua. Van crear una llengua estàndard que, segons ells, no estava vinculada a cap grup particular o classe social. Per contra, asseguraven que l'estàndard derivava únicament de les lleis inherents a la llengua (*ibid.*: 33). Aquest hongarès era una llengua que seria la de tothom perquè es deia que era de ningú en particular (*ibid.*: 43).

Pierre Bourdieu va analitzar críticament el projecte ideològic d'universalitat i anonimat que sosté l'hegemonia del francès, i va estendre aquesta crítica a d'altres llengües dominants (Bourdieu, 1982, 1991). Bourdieu anomena «mal reconeixement» l'acceptació popular de l'autoritat de l'anonimat. En reconèixer l'autoritat d'una llengua dominant, els oients no

s'adonen de la diferencia substancial de poder entre grups socials que sosté aquesta autoritat. Així, la dominació lingüística esdevé hegemonia.

Bourdieu planteja que el mal reconeixement és el resultat del desarrelament institucional de la llengua. Una llengua com el francès aconsegueix esdevenir no solament dominant sinó també hegemònica perquè institucions com les escoles la netegen dels seus orígens, uns orígens que es troben en la parla d'uns grups socials particulars. Aquestes institucions subministren la llengua com un atribut universalista de l'autoritat. Podríem dir que és com un “blanqueig de llengua” (*language-laundry*, semblant a *money-laundry*) fet per la ma invisible del mercat, passant el capital (lingüístic, en aquest cas) per les institucions de la legitimitat. Sota el poder persuasiu d'escoles i mitjans de comunicació, la gent arriba a aprovar el poder d'una llengua com a naturalment inherent a la llengua mateixa —una llengua “d'enlloc”.

Cal subratllar que mecanismes institucionals com ara les escoles només poden crear l'hegemonia de l'anonimat quan els parlants de la llengua també han aconseguit altres bases de poder, específicament l'econòmic (Woolard, 1985). Altrament, és probable que els orígens socials de la llengua institucionalment dominant siguin massa aparents. En aquest cas, la veu d'aquestes institucions es percep com a socialment arrelada i marcada. Posa en qüestió la legitimitat de la llengua.

No totes les llengües dominants aconsegueixen esdevenir hegemòniques com ho han fet l'anglès i el francès. Una explicació d'aquest fracàs pot ser el fet de no haver assolit l'anonimat. Quan les arrels en el capital cultural d'un grup social són massa transparents, es pot donar la resistència d'altres grups. Podríem argumentar que la llengua espanyola no va desplaçar la llengua catalana durant el període franquista perquè, lluny de ser una anònima “veu d'enlloc”, l'espanyol era percebut a Catalunya com una veu molt d'un lloc específic, més que mai. També podríem argumentar que el català, al seu torn, no ha pogut desplaçar l'espanyol en el període autònom perquè la llengua catalana encara es percep com una veu local i privada, pròpia d'un tipus particular de persona. Tornaré més endavant a la qüestió de si la consolidació de la posició del català és obstruïda per la dificultat d'aconseguir el desarrelament i l'autoritat de l'anonimat.

Autenticitat

La ideologia del públic anònim i el seu discurs universalista es van enfrontar originalment contra l'autoritat personificada de l'Antic Règim.

Però l'autoritat del públic anònim aviat es va enfrontar amb les reivindicacions d'una altra forma d'autoritat, arrelada en comunitats particulars. Aquesta darrera és una autoritat basada en una ideologia d'autenticitat.

Autenticitat s'entén com l'expressió genuïna i essencial d'una entitat o d'un "jo" (*self*). És ben sabut que l'autenticitat com a base ideològica sorgeix amb el romanticisme dels segles XVIII i XIX, i la seva visió de poble, llengua i nació. La veu "autèntica" se sent com a icònica de "l'esperit" d'una comunitat particular. L'etiqueta de "llengua pròpia" que es dona a les llengües minoritàries a Espanya expressa en si mateixa aquesta visió del valor de la llengua com a privada i particular, en lloc de pública i genèrica. Quan l'autenticitat és la ideologia que legitima una llengua, la qualitat de marcat es valorada. L'accent importa sempre dins de la ideologia de l'autenticitat, perquè es considera la projecció de la persona mateixa. Per treure'n profit, un ha de sonar com aquest tipus de persona que es valora com a natural i autèntica, n'ha de captar els tons i els matisos.

Mentre que la funció referencial de la llengua és ideològicament crucial en l'esfera pública de l'anonimat, la funció pragmàtica de la indicitat social (*indexicality*) és primordial en la ideologia de l'autenticitat. La parla esdevé no solament un signe indiciari sinó fins i tot una icona d'un tipus particular de persona. Aquesta relació icònica de la llengua a la persona és de fet l'essència de l'autenticitat. Entra dins d'aquesta lògica que l'adquisició d'una segona llengua exigeixi deixar de parlar una primera llengua. Els parlants no es poden arriscar que els rastres lingüístics de la identitat anterior espatllin la seva asserció d'una nova identitat valorada. La importància de la veu autèntica està en el que indica sobre qui parla, més que no pas en el que es diu. En algunes circumstàncies bilingües, de fet, l'ús de la llengua minoritària té, per a alguns interlocutors, exclusivament el valor d'índex social, no el seu valor referencial. Des de la perspectiva de l'anonimat del centre, aquest valor no referencial sovint es trivialitza i es desestima.

La ideologia de l'autenticitat ara s'associa característicament amb llengües minoritàries i varietats no estàndards, les quals tenen un valor altament local. En contrast amb la veu pública i anònima, la veu autèntica és sentida com a profundament arrelada, ja sigui en els reduïts muntanyosos on es troba la puresa rural o en els carrers plens de sentiment del gueto urbà, on la gent autèntica està ocupada vivint amb autenticitat, *keepin' it real*, com diuen als Estats Units. En contrast amb la koiné anònima o estàndard, els parlants són ben conscients que les varietats minoritàries són "d'algun lloc". Si no es pot identificar com a arrelada en un territori social i geogràfic, li manca valor. Per exemple, el sociolingüista cors Ghjacumu Thiers parla de fins a quin punt la imaginària unitat d'una llengua corsa ge-

neral és desconcertant per als parlants de les varietats locals. Per a ells, li manca l'arrelament a una regió específica, que és el que valoren. «És un cors d'enlloc», va dir un dels informants de Thiers, invocant precisament la posició social de la llengua que hem desenvolupat aquí, però com a forma negativa. Thiers comenta que aquest cors imaginari i centralitzat «no pot suplantar cap dels llocs que es perceben associats amb el cors autèntic, del poble, de la muntanya» (Thiers, 1993: 260).

La ideologia de l'autenticitat sovint sosté la supervivència de formes lingüístiques minoritàries, com a recursos en xarxes socials locals, on la reivindicació d'una autèntica pertinença a la comunitat és la moneda vàlida. S'ha donat aquesta explicació per a la supervivència de molts dialectes vernacles generalment estigmatitzats, com ara l'anglès vernacle afroamericà (AAVE), i la de llengües subordinades com són el francès canadenc, l'espanyol als Estats Units, el cors i, fins i tot, el català. Mentre que les llengües dominants prosperen en l'anonimat, les llengües subordinades sovint depenen de l'autenticitat per sobreviure.

Ara bé, no hauríem d'acceptar com un fet indiscutible aquest absolut contrast entre les ideologies de l'anonimat i l'autenticitat. Per exemple, dins el marc tant de l'anonimat com de l'autenticitat, l'accent pot importar. Així que un vel es pot veure com un fet particular inadequat a l'esfera pública a França, un accent pot ser sentit com un fet particular desqualificador en la llengua francesa suposadament universal. L'accent pot espatllar la identitat anònima del ciutadà. L'estàndard rarament és la llengua de tothom. Pertany sovint més a "alguns" en particular que no pas a d'altres.

Aquells qui tenen una visió des dels marges sovint ho veuen així. Per exemple, els joves afroamericans rebutgen el suposadament anònim, no marcat i universalment accessible anglès estàndard de l'escola als Estats Units, perquè el consideren "massa blanc". No estan persuadits de la neutralitat social de l'anglès estàndard. Més aviat, la posició institucional agreuja el lligam entre l'anglès estàndard i l'Amèrica blanca. Tot i que hi ha casos de mobilitat lingüística cap a l'estàndard per part de molts afroamericans, especialment els de classe mitjana, aquests poden patir els efectes del que Susan Gal i Judith Irvine anomenen "*esborrament*" ideològic (Gal i Irvine, 2000). És a dir, els negres que parlen l'anglès estàndard esdevenen invisibles en les tipificacions dels afroamericans que fan tant els blancs com els negres. Poden ser fins i tot rebutjats com a "no negres" per part dels seus joves companys de color. En lloc de confirmar l'explicació de la mobilitat ascendent en una esfera pública oberta i anònima, el procés confirma el caràcter ètnic de la veu de l'escola. L'anglès estàndard pot ser una llengua pública i una propietat cultural pública. Però la natura privilegiada

i exclusiva de l'esfera pública és massa clara des de la perspectiva d'una posició perifèrica. La transformació semiòtica cap a l'anonimat no es realitza en la perifèria social.

A més de no ser absolut, el contrast entre l'anonimat i l'autenticitat no ha de ser permanent. La legitimació d'una varietat lingüística pot canviar d'un fonament ideològic a l'altre. Per exemple, una transformació històrica des de l'anonimat a l'autenticitat i els seus efectes en l'adquisició de la segona llengua als Estats Units ha estat tractada per la sociolingüista Aneta Pavlenko (Pavlenko, 2004). Pavlenko va comparar narracions autobiogràfiques d'immigrants publicades al principi i al final del segle xx als EUA. En els treballs d'autors immigrants durant el segle XIX, Pavlenko hi troba narratives d'una transició fàcil al món de parla anglesa. Son històries que fan poca referència oberta a l'aprenentatge de la llengua i, si en fan, es descriu com a fàcil i no problemàtic, una qüestió de pocs mesos d'escola. Fent-se ressò de l'anàlisi de Fishman, Pavlenko ho atribueix a una atmosfera de relativa tolerància lingüística a l'Amèrica del segle XIX i d'abans de la Primera Guerra Mundial. Les històries dels immigrants d'aquest període se centren en la transformació econòmica més que no pas en la identitat lingüística i cultural. Són contes optimistes de la mobilitat ascendent en una societat oberta.

Cap al final del segle XX, els immigrants defensen activament, en les autobiografies, el seu dret tant a l'anglès com a la seva llengua ancestral, com a reacció a una atmosfera d'intolerància lingüística. Aquestes narratives porten a un primer pla la identitat lingüística i descriuen l'aprenentatge de l'anglès com a lent i dolorós, un angoixant procés personal. Aquesta descripció em fa venir a la ment la metàfora del "dolor de llengua" que fa servir l'autor català Enric Larreula per descriure la situació a Catalunya (Larreula, 2002).² Més endavant, tornaré a considerar el rol ideològic que té el dolor lingüístic.

Pavlenko atribueix la diferència en les narracions d'immigrants dels dos períodes en part al canvi de la ideologia lingüística dominant a Amèrica, i en part al caràcter de la immigració de la primera època. Podem dir que la base ideològica dominant va canviar de l'anonimat a l'autenticitat. Al final del segle XIX i principi del XX, ha havia una tolerància pública envers l'anglès amb accent, i l'acceptació d'una competència comunicativa bàsica. Anaven lligades a una economia industrial en què l'èxit en el treball requeria només un anglès mínim. Però, a més a més, Pavlenko destaca que una gran quantitat

2. Emili Boix cita l'ús de la metàfora del dolor l'any 1930 per part d'Américo Castro, qui descrivia el "dolor" pel fet que «*la lengua más importante de la nación no haya podido convertirse [...] en el común denominador de España*» (Boix-Fuster, 2008).

dels immigrants de principi del segle xx ja eren multilingües. La necessitat d'afegir l'anglès al seu repertori no els produïa un conflicte d'identitat, i no comportava la pèrdua de la llengua o de la identitat. Les narratives dels immigrants del primer període van aconseguir apropiar-se de la retòrica americana de l'home fet a si mateix, *the self-made man*. Així, van ser capaces d'assignar a la persona immigrant el paper de "l'autèntic americà", a qui no li era necessari repudiar les arrels o els orígens d'immigrant.

Després de la Primera Guerra Mundial, però, la nova visió de la identitat americana autèntica es va vincular al monolingüisme anglès. Va aparèixer la intolerància cap a l'anglès no natiu, i l'accent importava. En resposta, l'adquisició de l'anglès fou vist pels immigrants com un perill per a la identitat, un procés lent i dolorós, i causa d'angoixa psíquica. A mesura que la narrativa nacional i la retòrica de l'americanitat canviaven, també canviava la narrativa immigrant. El dolor de llengua va esdevenir una síndrome familiar per als nous americans.

He comentat l'anàlisi de Pavlenko amb aquest detall perquè vull suggerir possibles paral·lelismes entre l'experiència immigrant a Catalunya i a l'Amèrica anterior a la Primera Guerra Mundial. Primer, amb el retorn de l'autonomia l'any 1979, un corrent principal en el discurs sobre la immigració a Catalunya recorda alguns dels primers temes americans. El català era llengua de progrés i de mobilitat ascendent per a molts immigrants. I si bé els immigrants rarament eren descrits com els autèntics catalans, a vegades eren projectats com a símbol de l'esperit treballador, progressista i modern de Catalunya. Encara més, com tothom sap, "tots els qui viuen i treballen a Catalunya eren catalans" en un discurs important. Pavlenko suggereix que la història de l'immigrant americà es va tornar més preocupant, no tant perquè els immigrants haguessin canviat sinó perquè la narrativa americana predominant havia canviat. Seria possible afirmar que hi va haver un canvi en la narrativa catalana després de la transició a l'autonomia? O, simplement, que el canvi del marc polític va canviar el sentit de la narrativa catalana que existia?

Una segona observació sobre les semblances entre la immigració americana i la catalana: una part de la nova immigració a la Catalunya actual pot ser més semblant a la de principi del segle xx als Estats Units en un aspecte. Alguns dels nous immigrants de Catalunya, particularment els d'Àfrica i de l'Europa de l'Est, estan més acostumats al multilingüisme que els anteriors immigrants del sud d'Espanya.³ Partint d'una experiència multi-

3. Aquest no seria el cas per a la majoria dels immigrants de l'Amèrica Llatina, que formen una porció creixent de la població immigrant total.

lingüe, pot ser que no sentin com a intrínsicament amenaçadora la necessitat d'una nova llengua (o, fins i tot, de dues). Malgrat això, si, com els últims immigrants dels EUA, entren en contacte amb el context d'una ideologia d'autenticitat i patiment lingüístic, es pot perdre qualsevol avantatge que hagi resultat del multilingüisme.

L'ANONIMAT I L'AUTENTICITAT A L'ESTAT ESPANYOL

Podem aplicar el marc que hem desenvolupat aquí per capturar les tensions a l'entorn de la diversitat de la llengua a l'Estat espanyol contemporani, i a Catalunya en particular. Començaré amb aspectes de la defensa ideològica de la llengua espanyola, que últimament es fa en termes de l'anonimat. En la secció següent examinaré les tensions ideològiques entre l'autenticitat i l'anonimat que afecten la situació del català.

Es pot veure una forma de la ideologia de l'anonimat lingüístic a la base de la narració dels orígens històrics de la llengua espanyola que fa Ángel López García en el seu premiat llibre de l'any 1985 (López García, 1985). López García proposa que l'espanyol era originàriament una koiné vasco-romana que més endavant va ser adoptada per Castella i "disfressada" com a castellà, deformant-ne l'essència natural (*ibid.*: 58-59) que tenia com «*la lengua de los otros*» (*ibid.*: 54). La koiné, escriu López García, «*tiene su origen en todas partes y en ninguna*» (*ibid.*: 72). O sigui, és explícitament una "veu des d'enlloc". Per a López García, no té sentit parlar d'«*hablante nativo*» d'una koiné com l'espanyol originari (*ibid.*: 54). No hi ha usuaris que posseixin aquest capital lingüístic i d'altres que no el tinguin. Aquesta koiné és la llengua de tothom perquè no és de ningú en particular. És un recurs anònim i, per tant, universal.

No vull debatre els mèrits de l'explicació històrica dels orígens de la llengua espanyola que fa López García. (Altres ho han fet. Vegeu Trask i Wright [1988] i la resposta de López García [1988].) El que m'interessa és que es va presentar a meitat dels anys vuitanta com allò que l'antropòleg Bronislaw Malinowski va anomenar «*charter myth*», un mite fundacional d'una visió particular de la societat contemporània. Aquest mite dels orígens de l'espanyol oferia un fonament històric per a una Espanya multilingüe unida, en termes de comunicació, a través d'una llengua desarrelada. Precisament, «*el rumor de los desarraigados*», expressió que dóna títol al llibre. Tal com ell va expressar força poèticament, «*como lengua de relación, la koiné no representa un ser, significa un estar*». Aquest "no ser" és el que vull dir per *anonimat*. En l'explicació de López García, la llengua

espanyola i l'esfera pública que articula són, de fet, de tothom perquè no són de ningú en particular. L'espanyol era la llengua de «*los desheredados que no conocían otra nación que la que ellos mismos [...] pudiesen edificar sin restricciones de raza, sexo, clase social o lugar de nacimiento*» (López García, 1985: 54). Encara més, López García reivindica explícitament que la llengua d'enlloc té una capacitat inherent per expressar una visió lliure de perspectiva, universalment disponible: «*La koiné lleva implícita [...] justamente la ideología antiparticularista y antihegemónica de "lo común"*» (*ibid.*: 143).

López García proposa que el poder de l'espanyol fou transformat durant el Renaixement des de l'anonimat cap a l'autenticitat local. Un cop l'espanyol va esdevenir localitzat com a castellà, afirma, el prescriptivisme va guanyar poder. El control perfecte de la forma lingüística va esdevenir crucial. Això és: la funció indexical de la llengua va triomfar sobre la funció referencial. López García diu:

«Como koiné no importaba demasiado que el español centropeninsular fuese la lengua materna de unos y sólo la segunda lengua de otros; para comerciar, para dialogar, para emprender proyectos en común, bastaba con que unos y otros se pudiesen entender. Mas ¡ay de los otros! cuando el español se convirtió en castellano: quien no lo dominara a la perfección, por tratarse de su lengua materna urbana o porque una educación esmerada —y, naturalmente, selectiva— le había preparado para ello, quedaba automáticamente excluido o en inferioridad de condiciones para la vida pública.» (*ibid.*: 108)

Així, López García reconeix que la base de l'autoritat de l'espanyol al període modern ha estat particular i excloent, no anònima. Però, en l'última dècada, portaveus de la visió postnacional de l'espanyol global han utilitzat la idea d'un espanyol desarrelat per defensar-lo com a vehicle adient per la universalitat moderna i la democràcia. Per exemple, Gregorio Salvador ha dit que:

«El español no es seña de identidad ni emblema ni bandera [...] no es vehículo ya en ninguna parte [...] ha devenido en pura esencia lingüística, es decir, en un valiosísimo instrumento de comunicación entre pueblos y gentes, en un idioma plurinacional i multiétnico.» (citat a Del Valle, 2007: 50)

En gairebé qualsevol pàgina de la trilogia de llibres de Juan Ramon Loares es pot veure aquesta justificació ideològica "postnacional" (Del Valle, *ibid.*) del castellà com a "llengua comuna", tal com insistia Loares a anomenar-lo. Es més, criticava en els mateixos termes els nacionalismes mino-

ritaris. En citaré aquí només uns exemples curts. Sobre la qüestió de qui ensenyaria les llengües minoritàries d'Espanya, Lodaes va escriure:

«Los maestros serían todos de la provincia, estarían facultados para enseñar por las autoridades locales [...] y probablemente dispuestos a hacer de las escuelas un foco de culto a los valores regionales [...] y un vivero de apoyos futuros para la capilla tradicionalista.» (Lodaes, 2000: 17-18).

Continuava:

«En la historia de España la conservación de lenguas particulares está ligada a la conservación de alfabetos generales en todo el dominio nacional.» (*ibid.*: 21).

En un altre moment Lodaes va dir:

«La España lingüística que se nos presenta ahora como el colmo de la modernidad, con sus cinco lenguas oficiales [...] es, en esencia, una España antiquísima [...]. Una España cuyas lenguas minoritarias se conservan no por una voluntad colectiva, secular, democrática [...] sino más bien porque [...] no hubo ninguna organización de peso que rompiera la tradicional foralidad de los reinos. La gente que no circulaba se conservaba pura.» (*ibid.*: 29).

Encara més explícitament, Lodaes va invocar la modernitat en la seva crítica de llengües minoritàries:

«Treinta años después del renacimiento lingüístico, creo que queda claro que los propósitos del nacionalismo en cuestión de lenguas chocan reiteradamente con las necesidades, derechos y usos típicos de una sociedad moderna.» (*ibid.*: 251)

Com ha observat José del Valle, en aquest tipus de crítica *«se presenta el español como [...] instrumento al servicio de una post-nación [...] que deja reducidas al atavismo y al particularismo reaccionario al catalán, gallego y euskera.»* (Del Valle, 2007: 53).

L'ANONIMAT I L'AUTENTICITAT A CATALUNYA

Podem esperar que llengües minoritàries en ressorgiment es trobin atrapades en la tensió entre les ideologies de l'autenticitat i l'anonimat. El català, com una de les rares llengües minoritàries amenaçades que fa un in-

tent no solament per sobreviure sinó per esdevenir la llengua pública principal, es troba en una situació paradoxal. El valor d'autenticitat amb èmfasi en la identitat va ajudar a mantenir la remarcable supervivència del català com a llengua minoritària. Ara està en tensió amb la ideologia universalista de l'anonimat, que caracteritza típicament les llengües públiques hegemòniques. Els atacs retòrics com els de Lodaes són només una part del problema. També els valors de l'autenticitat i la identitat que sostenen una llengua minoritària poden limitar la seva adquisició i ús com a segona llengua per part d'una gran població.

En un segon llibre, Àngel López García qualifica les llengües minoritàries d'Espanya com a «obscenes», en un sentit etimològic d'«excessivament òbvies» (López García, 2004). Això és, que no tenen la invisibilitat de la parla estricta, la pura referència, que és vista com la funció d'una llengua pública. López García afirma que ara és gairebé impossible dur a terme totes les activitats de la vida diària en una llengua com el català «amb naturalitat» (*ibid.*: 40-41). No crec que sigui cert per als catalanoparlants de Girona o fins i tot d'alguns sectors de Barcelona. Nogensmenys, he argumentat en diverses publicacions al llarg dels anys (1991, 2003) que el valor de la llengua catalana per identificar els «catalans autèntics», els «catalans catalans», n'ha dificultat l'adquisició com a segona llengua per part d'alguns joves.

Es podia veure el problema de l'estret lligam entre la llengua i una identitat catalana en una classe de COU que vaig visitar en una escola d'un barri dominantment castellà de Barcelona, l'any 1987 (Woolard, 2003). En una conversa sobre diglòssia i normalització, la professora va assegurar que el bilingüisme era anormal i que la decisió de parlar català reflectia el fet de *sentir-se* català o espanyol. Aquesta és la ideologia de la llengua com a expressió del *self* (jo) autèntic. Els estudiants van rebutjar la seva afirmació, i van oposar-se a la construcció de la tria de llengua com una qüestió d'identitat. Per a ells, aquesta construcció només creava problemes. Una alumna va dir que no volia veure's obligada a triar entre una identitat o l'altra, sinó que preferia mantenir-les totes dues. Segons ella, la posició de la professora li negava aquesta possibilitat. Per a aquests estudiants, parlar català no era una qüestió de *qui* ets ènicament, sinó d'*on* ets admès en la societat. Asseguraven com a fet obvi: «Nosaltres no parlem català perquè estem socialment marginats». Pensaven parlar català quan anessin a la universitat, perquè allí es trobarien en el que percebien com un ambient públic en català.

Per a aquests estudiants, en contrast amb la seva professora, les polítiques institucionals havien «blanquejat» el català del sentit ènic. La pèrdua de l'ansietat que comporta l'autenticitat feia la llengua més accessible

per a ells, almenys en teoria. L'ús del català va esdevenir un objectiu públicament accessible per a alguns castellanoparlants a mesura que s'incorporaven a una esfera pública on consideraven aquesta llengua com la forma de discurs públic "normal" més que no pas com un marcador ètnic privat.

Però qui ho podia fer? En el meu estudi del 1987, aquells que, de fet, utilitzaven la nova veu pública catalana eren els fills de la classe mitjana o mitjana alta (Woolard, 2003). Ells, que se sentien més còmodes en les esferes públiques, havien esdevingut catalanoparlants a través de les polítiques oficials. No passava pas això amb els fills de la classe treballadora. Els parlants de la classe treballadora poden sentir-se marginals respecte dels dominis comunicatius públics, alhora que estan més lligats al domini cultural popular on el castellà domina. A mesura que el català va esdevenir més una necessitat en les institucions formals com l'escola i en l'àmbit públic, també va esdevenir un recurs social adquirit i usat per la classe mitjana castellanoparlant. Els interessos d'aquesta classe estan sovint més identificats amb aquestes institucions. Les connotacions de classe que tenia el català anteriorment es van consolidar a través del mecanisme de l'adquisició institucional, semblantment al que passa amb l'estàndard americà per als afroamericans. A Barcelona, com als EUA, la veu pública de l'àmbit públic formal no era sentida com una veu d'enlloc pels joves socialment marginats, sinó com una veu que *no* és la seva i que no poden fer seva.⁴

Si en aquest sentit és cert que les llengües minoritàries són «*excesivamente obvias*», llavors les llengües hegemòniques són excessivament invisibles (vegeu Del Valle, 2007). Ara, en contraposició amb la campanya per universalitzar l'espanyol i localitzar el català i altres llengües perifèriques, hi ha esforços per localitzar l'espanyol. Hem pogut veure en anys recents intents organitzats de desnaturalitzar l'anonimat i l'estatus no marcat de la llengua castellana a l'Estat espanyol. Per exemple, es donen intents de qüestionar els carnets de conduir monolingües, els segells de correus monolingües, i fins els noms monolingües dels membres de la Casa Reial. Poden semblar trivials o quixotescos. Però es tracta d'intents no tant de canviar aquestes pràctiques lingüístiques específiques com de pertorbar l'anonimat i el mal reconeixement, i l'estatus inqüestionat de l'autoritat lingüística

4. Ha canviat la relació dels joves de classe baixa amb la llengua catalana en els últims vint anys? Aquest es el tema d'una investigació meua encara en procés, basada en el treball de camp a Barcelona als anys 2006-2007. La primera resposta és que la relació no ha millorat gaire, com diuen els professors de molts instituts d'ESO del cinturó metropolità amb majoria d'alumnat castellanoparlant. Però les dades del treball de camp, que espero difondre pròximament, indiquen que es podrà matisar aquesta conclusió.

anònima de la llengua estatal. L'objectiu és desplaçar l'espanyol de la seva posició transparent com a *doxa*, fer-lo almenys "obvi", si no "excessivament obvi", i convertir la seva invisibilitat en "obscena".

ALTRES MODELS IDEOLÒGICS PER A LA DIVERSITAT LINGÜÍSTICA?

He assenyalat que un problema important en el marc ideològic del català avui és que està atrapat entre els pols de l'autenticitat i l'anonimat. Cap on es pot anar a partir d'aquí? Veiem una via en les temptatives de desnaturalitzar el contrast entre el marcat i l'invisible. Però hi ha alternatives a una lluita entre aquestes dues bases ideològiques del poder lingüístic? Primer, deixeu-me dir que fins ara he fet semblar que les ideologies de l'autenticitat i l'anonimat són mútuament excloents i oposades, però, de fet, les possibilitats són més complexes. En l'exemple de l'hongarès que he comentat abans, Susan Gal mostra que l'autenticitat d'aquesta llengua es basa precisament en el seu anonimat. El mateix és vàlid per a l'anglès americà, d'acord amb determinats punts de vista. L'autèntic esperit americà es diu sovint que es reflecteix en el caràcter obert i absorbent de la llengua anglesa, amb els seus incomptables préstecs d'una miriada de fonts lingüístiques. López García proposa una història semblant per a l'espanyol: el veritable, autèntic espanyol no pertany a ningú, sinó a tothom. Un pot imaginar una explicació semblant sobre l'autenticitat lingüística del català basada en la tradició de Catalunya com a "terra de pas" que ha absorbit tot tipus de pobles diferents, sense ser partidària de la puresa racial.

Però, més enllà de la possibilitat de combinacions híbrides entre anonimat i autenticitat, hi ha disponibles altres models conceptuals sobre la diversitat lingüística a la societat? Òbviament, hi ha hagut alternatives al llarg de la història. Abans de l'estandardització monolingüe a l'empara de la nació i l'estat europeu modern, hi havia variació lingüística i multilingüisme en la societat. Els mitjans per gestionar-los i conceptualitzar-los no incloïen ni l'anonimat ni l'autenticitat ni la identitat. Per exemple, el gènere, més que no pas la identitat, era una de les bases per organitzar el repertori multilingüe de les elits en el període premodern.

A més a més dels models premoderns, hi ha alternatives postmodernes. El postmodernisme ha preparat reptes als monòlits de l'anonimat ideològic del liberalisme en l'àmbit públic, d'una banda, i als moviments ètnics i nacionalistes orientats cap a l'autenticitat, d'altra. Ha ofert diverses idees de descentrament, multiplicitat, hibridació i fluïdesa, totes presentades com a alternatives a la dicotomia tradicional.

Una proposta suggerent és la de Mary Louise Pratt, segons la qual hauríem de repensar el llenguatge situant-lo en la «zona de contacte», més que no pas en la comunitat (Pratt, 1991). El suggeriment de Pratt s'adreça primerament als sociolingüistes, però, com a mínim, és igualment útil per a l'intel·lectual compromès i activista. Pratt argumenta que els esforços dels sociolingüistes per respectar la variabilitat interna de la llengua es veuen frustrats perquè constantment tornem a la comunitat com a fonament de la nostra anàlisi. S'entén que aquesta “comunitat” sempre es basa en la semblança i en el fet de compartir, en l'existència de creences i pràctiques comunes. Pratt fa la pregunta següent: com serien les nostres anàlisis si entenguéssim el llenguatge i la comunicació com a essencialment, prototípicament i normalment no associats a la semblança i la compartició, sinó a la navegació a través de les diferències? Jo preguntaria: com seria l'activisme català a l'entorn de la llengua en el segle XXI si prenguéssim aquest posicionament? No estic segura de la resposta.

Troblem un exemple d'un intent de mobilització al voltant d'un enfocament descentralitzat de la llengua en la visió corsa de la *polynomie*, tal com la desenvolupa Jean-Baptiste Marcellesi (Marcellesi i Gardin, 1985). Com a desafiament a les ideologies lingüístiques franceses dominants, sociolingüistes activistes corsos han intentat desenvolupar una ideologia lingüística no jeràrquica. Han intentat escapar de la lògica del conflicte entre llengües i entre anonimats i autenticitat. Particularment, han intentat acceptar variabilitat lingüística interna, ja sigui de dialectes o de fonts translingüístiques. L'antropòloga americana Alexandra Jaffe reporta que part del projecte ideològic és fer veure als corsos que tenen un gran avantatge no solament quant a la llengua pròpia o a la seva habilitat políglota, sinó quant a la seva superior consciència lingüística de la diversitat (Jaffe, 2003). Fer arrelar aquest punt de vista és una lluita reflexiva i contínua.

En els nous models d'identitats i llengües múltiples i fluïdes, el fet diferencial sovint s'associa menys amb el conflicte i més amb el joc. Una forma ben coneguda d'aquest joc és la idea de *crossing* del sociolingüista anglès Ben Rampton (Rampton, 1995), és a dir, l'ús que fa el parlant d'una varietat lingüística que generalment no es considera seva sinó d'un altre grup. Concretament, Rampton veu en el joc que fan els joves amb els recursos dels repertoris lingüístics d'altres persones un potencial per a noves construccions d'identitat ètnica i de relacions ètniques. A través del joc lingüístic els joves transgredeixen, al mateix temps que respecten, les fronteres ètniques pel fet de desnaturalitzar-les.

Esmento el concepte de *crossing* en part perquè exemplifica el nou model de fluïdesa i polivalència, de ser dues coses alhora, que serà essencial per explorar al context present tant a Catalunya com a l'Estat espanyol.

Però també hi faig referència perquè els parlants que fan *crossing* clarament pateixen menys a causa de la llengua.⁵ L'actitud juganera dels joves de Rampton que fan *crossing* em fa pensar en el problema del dolor de llengua. Els autors catalans Enric Larreula (2002) i Albert Branchadell (1996) han comentat que els joves de Barcelona ja no pateixen per la tria de llengua. A partir de la lectura de diversos estudis sociolingüístics, tots dos autors conclouen que, per a la majoria de joves de Barcelona, no importa si es parla català o castellà. Branchadell tracta en particular aquesta indiferència i la pèrdua del sentit de conflicte lingüístic com a senyals que el català morirà, perquè als joves senzillament no els preocupa prou com per defensar-lo. Larreula, amb cert matís i ambivalència, comparteix aquest temor. Dolorosament observa que no solament hi ha menys segments de la població que pateixen per la llengua, sinó que «patir de llengua catalana està cada cop més mal vist i mal comprès» (Larreula, 2002: 17).

No seré capaç de fer justícia als mèrits d'aquest plantejament. En lloc d'això, faig d'advocat del diable i suggereixo que hauríem de mirar amb més deteniment les noves possibilitats que pot crear aquest moviment que ens allunya del patiment i ens acosta cap a l'aparent indiferència. Dins el marc de la ideologia de l'autenticitat, és ben cert que una indiferència així indicaria atròfia. Però si prenem com a precedents els casos de llengües hegemòniques que he presentat abans, veurem que un col·lapse de les angioixes de l'autenticitat és necessari si avui hi ha d'haver una expansió significativa del públic catalanoparlant. Podria ser que fóssim testimonis no simplement d'una pèrdua sinó més aviat d'un canvi en la base ideològica de l'autoritat lingüística?

En una campanya de catalanització iniciada oficialment l'any 2005, "Dóna corda al català", és possible que tinguem una primera mostra d'un canvi emergent a la base ideològica de la defensa del català. La campanya s'allunya de l'autenticitat i de l'anonimat, i gira cap a la perspectiva juganera. La mascota absurda de la campanya és la Queta, una dentadura postissa de plàstic. La Queta canta la cançó de la campanya repetidament en una varietat de català notablement no nativa. L'autenticitat, la puresa i les arrels tradicionals són totes negades manifestament en aquesta opció de mascotes. Què podria ser menys autèntic que una joguina de plàstic amb forma de dentadura? La Queta afirma amb alegria que ella parla sense vergonya malgrat les equivocacions. És un canvi considerable des de la primera mascota de la normalització, la Norma (considerem el nom mateix). Un dels

5. Podríem demanar si els que són *crossed* pateixen, o si es fa mal a la llengua mateixa amb aquest procés de *crossing*.

primers actes de discurs que la Queta ensenya es el d'insultar en català. La joguina ridícula evoca la lleugeresa de la llengua, més aviat que no pas el dolor. La recepció inicial de la campanya entre el públic no va ser gaire bona, cosa que demostra que aquest canvi en les estratègies retòriques pot ser arriscat. Però no és més arriscat que la persistència d'una base ideològica en una autenticitat dolguda que ara no té la ressonància convincent que tenia en una altra època. Ni és més perillós que pretendre un anonimat insostenible. Sospito que aquesta campanya, tant si és ben acceptada com si no, pot ser un tast de canvis més profunds que han de venir. Ho segueixo amb interès per veure si permeten escapar de les lògiques limitadores de l'autenticitat i de l'anonimat.

Com a sociolingüistes, sovint aprovem tàcitament la ideologia de l'autenticitat. Les nostres anàlisis tendeixen a identificar les varietats lingüístiques com a signes indiciaris naturals de grups de parlants. Com Bourdieu, sospitem que altres interpretacions del valor semiòtic de la variació lingüística són distorsions o un fals reconeixement d'aquest fet social bàsic, i que aquestes distorsions emmascaren desigualtats de poder. Sense cap dubte, aquest escepticisme dificulta als professionals de la llengua catalana trobar un nou marc ideològic per als seus esforços activistes. Pocs sociolingüistes de bona voluntat desitgen pensar que estan encoratjant el mal reconeixement. Podem ser capaços de veure les alternatives a l'autenticitat com una altra cosa que no sigui una mistificació ideològica?

Es pot aconseguir un nou ordre lingüístic? Un que es fonamenti no en una ideologia de l'autenticitat, no en una falsa reivindicació d'anonimat, sinó en alguna altra mena de consciència lingüística? Potser un ordre lingüístic que assumeixi la diferència i la variabilitat com a processos comunicatius bàsics? Un que valori la multiplicitat, la heteroglòssia, el joc, el plaer, i que es prengui seriosament la idea del repertori lingüístic com a fonament de la vida social? Generalment no sóc optimista, i reconec que sembla ingenu imaginar que un canvi tan gran sigui possible, i encara menys que estigui en procés. Però, he dedicat els darrers anys a investigar la gran ruptura d'ideologia lingüística que va portar el Renaixement europeu. Aquesta ruptura va comportar una massiva reorganització lingüística no solament a Europa sinó també a bona part del món. De les meves exploracions històriques he après que el canvi en la ideologia lingüística és possible i transcendent, especialment en el cas de societats amb recursos econòmics i polítics que experimenten un canvi social significatiu, com Espanya i Catalunya ara. El moviment humanista del Renaixement valorava el llatí com a llengua en si mateixa. Aquest va ser un canvi ideològic transcendent. Paradoxalment, a través del purisme i de la imitació del llatí per

part dels vernacles romànics, aquesta nova valoració lingüística va provocar a la llarga el desplaçament i la mort del llatí, i el desenvolupament de les llengües nacionals. En estudiar aquests esdeveniments tan remarcables, he après que l'estricta continuïtat d'una tradició ideològica pot comportar ruptures. També he après que els esdeveniments lingüístics que resulten d'un canvi ideològic poden ser inesperats i fins i tot inimaginables.

BIBLIOGRAFIA

- BOIX-FUSTER, E. (2008). «Acerca de las ideologías lingüísticas en la configuración del Estado español». A: K. SÜSELBECK, U. MÜHLSCHLEGEL i P. MASSON (eds.), *Lengua, nación e identidad. La regulación del plurilingüismo en España y América Latina*. Berlin: Ibero-Amerikanisches Institut.
- BOURDIEU, P. (1982). *Ce que parler veut dire. L'économie des échanges linguistiques*. Paris: Fayard.
- (1991). *Language and Symbolic Power*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- BRANCHADELL, A. (1996). *La normalitat improbable: Obstacles a la normalització lingüística*. Barcelona: Editorial Empúries.
- DEL VALLE, J. (2007). «La lengua, patria común: la hispanofonía y el nacionalismo panhispánico». A: J. DEL VALLE (ed.), *La lengua, ¿patria común? Ideas e ideologías del español* (p. 31-56). Madrid: Vervuert-Iberoamericana.
- FISHMAN, J. (1965). «The status and prospects of bilingualism in the United States». *Modern Language Journal*, 49, p. 143-155.
- (1966). *Language Loyalty in the United States*. The Hague: Mouton.
- GAL, S. (2001). «Linguistic theories and national images in nineteenth-century Hungary». A: S. GAL i K. A. WOOLARD (eds.), *Languages and Publics* (p. 30-45). Manchester: St. Jerome.
- GAL, S. i IRVINE, J. T. (2000). «Language ideology and linguistic differentiation». A: P. KROSKRITY (ed.), *Regimes of Language* (p. 35-84). Santa Fe: School for American Research.
- GAL, S. i WOOLARD, K. A. (2001). «Constructing languages and publics: authority and representation». A: S. GAL i K. A. WOOLARD (eds.), *Languages and Publics: The Making of Authority* (p. 1-12). Manchester, UK: St. Jerome.
- HABERMAS, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society* (T. Burger, Trans.). Cambridge: MIT Press.

- IRVINE, J. (1989). «When talk isn't cheap: Language and political economy». *American Ethnologist*, 16(2), p. 248-267.
- JAFFE, A. (2003). «Misrecognition unmasked? "Polynomic" language, expert statuses and orthographic practices in Corsican schools». *Pragmatics*, 13(4), p. 515-539.
- LARREULA, E. (2002). *Dolor de llengua*. Valencia/Barcelona: Eliseu Climent Ed..
- LODARES, J. R. (2000). *El paraíso políglota; historias de lenguas en la España moderna contadas*. Madrid: Taurus.
- LÓPEZ GARCÍA, A. (1985). *El rumor de los desarraigados: Conflicto de lenguas en la península Ibérica*. Barcelona: Editorial Anagrama.
- (1988). «Respuestas a algunas preguntas no formuladas a propósito del "Vascorrománico"». *Verba*, 15, p. 375-383.
- (2004). *Babel airada; las lenguas en el trasfondo de la supuesta ruptura de España*. Madrid: Biblioteca Nueva.
- MARCELLESI, J.- B. i GARDIN, B. (1985). *Pour une politique démocratique de la langue*. Ajaccio: Terre Corse.
- NAGEL, T. (1986). *The View from Nowhere*. New York: Oxford University Press.
- PAVLENKO, A. (2004). «"The making of an American": Negotiation of identities at the turn of the twentieth century». A: A. PAVLENKO i A. BLACKLEDGE (eds.), *Negotiation of Identities in Multilingual Contexts* (p. 34-67). Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- PRATT, M. L. (1991). «Arts of the contact zone». *Profession*, 91, p. 33-40.
- RAMPTON, B. (1995). *Crossing. Language and Ethnicity among Adolescents*. London: Longman.
- SILVERSTEIN, M. (1987). *Monoglot "standard" in America*. Chicago. [Manuscrit no publicat]
- THIERS, G. (1993). «Language contact and corsican polynomia». A: R. POSNER i J. N. GREEN (eds.), *Trends in Romance Linguistics and Philology* (p. 253-270). Berlín: Mouton de Gruyter.
- TRASK, L. i WRIGHT, R. (1988). «El "vascorrománico"». *Verba*, 15, p. 361-373.
- WILLIAMS, R. (1977). *Marxism and Literature*. Oxford: Oxford University Press.
- WOOLARD, K. A. (1985). «Language variation and cultural hegemony: towards an integration of sociolinguistic and social theory». *American Ethnologist*, 12, p. 738-748.
- (1989). «Sentences in the language prison: the rhetorical structuring of an American language policy debate». *American Ethnologist*, 16(2), p. 268-278.

- (1991). «Catalan as a Public Language». A: M. AZEVEDO (ed.), *Contemporary Catalonia in Spain and Europe*. International and Area Studies Research Series No. 81 (p. 50-61). Berkeley, CA: Gaspar de Portola Catalanian Studies Program, University of California, Berkeley.
- (1998). «Introduction: Language ideology as a field of inquiry». A: B. B. SCHIEFFELIN, K. A. WOOLARD i P. KROSKRITY (eds.), *Language Ideologies: Practice and Theory* (p. 3-47). New York: Oxford University Press.
- (2003). «“We don’t speak Catalan because we are marginalized”; Ethnic and class connotations of language in Barcelona». A: R. BLOT (ed.), *Language and Social Identity* (p. 85-103). Westport, CT: Praeger.

—abstract / resumen—

LANGUAGE IDEOLOGIES: AN OVERVIEW
OF A FIELD FROM THE PERSPECTIVE
OF LINGUISTIC ANTHROPOLOGY

LAS IDEOLOGÍAS LINGÜÍSTICAS:
UNA VISIÓN GENERAL DE UN CAMPO
DESDE LA ANTROPOLOGÍA LINGÜÍSTICA

Kathryn A. WOOLARD

Kathryn A. WOOLARD

In responding to the challenge of managing linguistic diversity in Spain, it has been argued that the ideological struggle for the legitimization of certain visions of the linguistic world must be explained in order to be able to have a position on the playing field. From the perspective of the study of linguistic ideologies, linguistic anthropology examines the issue of how a language is legitimized in the eyes and the ears of the members of a community. In the modern Western world, we find two linguistic ideologies that frequently sustain linguistic authority in this sense. We could call them the ideologies of authenticity and anonymity. Each of the two naturalizes a type of relationship between a specific language variety

Al responder al reto de la gestión de la diversidad lingüística en el Estado español, se ha argumentado que la lucha ideológica por la legitimación de determinadas visiones del mundo lingüístico tiene que ser explicada para poder intervenir. Desde el campo de estudio de las ideologías lingüísticas, la antropología lingüística examina la cuestión de cómo se legitima una lengua a los ojos y a los oídos de los miembros de una comunidad. En el mundo occidental moderno encontramos dos ideologías lingüísticas que, con frecuencia, sostienen la autoridad lingüística en este sentido. Las podemos llamar *las ideologías de la autenticidad y del anonimato*. Cada una de ellas naturaliza un tipo de relación entre una determinada variedad lingüís-

and a specific state of society. The distinction may prove useful in analyzing, on the one hand, the attempts to define Spanish as a «postnational» language, and on the other hand, the situation of the Catalan language today. This article outlines the two contrasting ideologies and briefly illustrates them with some examples from Europe and the United States. It then applies this theoretical framework to the current situation of Spanish and Catalan in Spain and Catalonia. In conclusion, it considers the possibilities of new ideological formations in the sociolinguistic field.

tica y un determinado estado de la sociedad. La distinción puede resultar útil para analizar, por un lado, los intentos de definición del español como lengua «postnacional», y, por otro, la situación de la lengua catalana hoy. Este artículo esboza las dos ideologías en contraste y las ilustra brevemente con unos ejemplos de Europa y de los Estados Unidos. Seguidamente, aplica este marco teórico a la situación actual del español y del catalán en España y Cataluña. Como conclusión, considera las posibilidades de nuevas formaciones ideológicas en el campo sociolingüístico.